

Ügyiratszám: MF/9186-6/2011.

Ügyintéző: **személyes adat**

Tárgy: az emberi jogok tiszteletben tartását és a gyűlöletkeltés tilalmát meghatározó törvényi rendelkezés megsértése

a NEMZETI MÉDIA- ÉS HÍRKÖZLÉSI HATÓSÁG MÉDIATANÁCSÁNAK

828/2011. (VI. 22.) számú

HATÁROZATA

A Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Médiatanácsa (a továbbiakban: **Médiatanács**) az **Arlói Jóléti Szolgálat Közalapítvánnyal** (3663 Arló, Ady út 137., a továbbiakban: **Médiaszolgáltató**) szemben hivatalból folytatott eljárásban megállapította, hogy a Médiaszolgáltató a 2010. december 23-án 17:30 órai kezdettel sugárzott *Karácsonyi köszöntő* című műsorszámmal megsértette az emberi jogok tiszteletben tartását és a gyűlöletkeltés tilalmát meghatározó törvényi rendelkezést, amely miatt a Médiaszolgáltatót

25.000,- Ft, azaz huszonötezer forint összegű bírság megfizetésére kötelezi.

A Médiaszolgáltató a kiszabott bírság összegét nyolc napon belül a Médiatanács Magyar Államkincstárnál vezetett 10032000-00295141-00000024 számú számlájára köteles megfizetni.

E határozat ellen fellebbezésnek nincs helye. A határozat felülvizsgálata a határozat közlésétől számított 30 napon belül a Fővárosi Bírósághoz címzett, a Médiatanácsához három példányban benyújtott keresetlevéllel kérhető. A keresetlevél benyújtásának e határozat végrehajtására halasztó hatálya nincs, a keresetlevélben a keresettel támadott határozat végrehajtásának felfüggesztése a bíróságtól kérhető. A Fővárosi Bíróság a keresetet közigazgatási peres eljárásban, 30 napon belül, tárgyalás tartása nélkül bírálja el, a keresetlevélben tárgyalás tartása kérhető.

Indokolás

A Médiatanács a 666/2011. (V. 18.) számú határozatával, a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szóló 2010. évi CLXXXV. törvény (a továbbiakban: **Mttv.**) **182. § c)** pontjában foglalt hatáskörében 2011. május 18-án, hivatalból hatósági eljárást indított a Médiaszolgáltatóval szemben. A hatósági eljárás megindításának alapjául a Médiaszolgáltató által 2010. december 23-án 17:33:47-17:43:46 óra között sugárzott *Karácsonyi köszöntő* hatósági ellenőrzésének megállapításai szolgáltak, mely alapján felmerült a rádiózásról és televíziózásról szóló 1996. évi I. törvény (a továbbiakban: **Rttv.**) **3. § (2)** és **(3)** bekezdésében foglaltak sérelme.

A Médiatanács 2011. május 18-án értesítette a Médiaszolgáltatót a hatósági eljárás megindításáról, egyúttal felhívta, hogy a kézhezvételtől számított 5 napon belül tegye meg az ügygel kapcsolatos nyilatkozatát. A Médiaszolgáltató a felhívásnak a Médiatanácsához 2011. június 7-én érkezett beadványában tett eleget.

A Médiatanács a rendelkezésre álló adatok, a hatósági ellenőrzés eredménye, a Médiaszolgáltató nyilatkozata alapján az alábbiakat állapította meg.

I. A műsorszám releváns tartalmának, közvetített üzenetének összefoglalása

A műsorszám két részből állt.

Az elsőben a műsorvezető egy jegyzetet olvasott fel, amelyben több, általa „cigányokként” azonosított csoport által elkövetett bűncselekményt ismertetett. A bűnözők romaként történő azonosítása a szövegben explicit módon is megjelent: „*Idős emberek cigányok által elkövetett bántalmazásáról, kirablásáról, megöléséről szólt az összeállítás*”. A műsorvezető amellet, hogy egyértelművé tette, hogy kikről beszél, a romákat szélsőségesen sértő jelzőkkel illette, és általánosságban súlyos bűncselekmények életvitelszerű elkövetésével vádolta meg őket.

A műsorszámban elhangzott jegyzet a bemutatott bűncselekményeket a „cigányoknak” tulajdonította, annak ellenére, hogy a bejelentés szerint a 2010. december 10-én elkövetett bűncselekmény (amely az egész jegyzet kiindulópontja volt) gyanúsítottjairól ilyen információ nem állt rendelkezésre, ezt alátámasztó bizonyítékról vagy bármilyen hivatalos tájékoztatásról a műsorszám sem számolt be. A bűncselekményeknél az elkövetők és a sértettek nemzetiségi-etnikai hovatartozásának semmilyen relevanciája nincs, azt említeni indokolatlan, kivéve, ha az indíték valamilyen nemzetiségi-etnikai konfliktusra vezethető vissza. Ez utóbbi a tárgyalt esetekben nem állt fenn, illetve erre utaló információ nem hangzott el. Az etnikai hovatartozás nyilvánosságra hozatala a bűnügyi tudósításokban egy korábbi ombudsmani állásfoglalás alapján önmagában is aggályos (319/A/1996.).

Az állítólagos elkövetők nem személyük, hanem etnikai kisebbséghez való tartozásuk („cigányok”) alapján definiálódtak, így a hozzájuk kötődő negatív megítélés a teljes kisebbségi csoportra rávetült. Az etnikai hovatartozás hangsúlyozása a bűnelkövetés – áttételesen a bűnözés – etnikai alapú meghatározottságához vezetett, ezáltal a történések egy tágabb kontextusba helyeződtek, amely miatt a műsorszám alkalmas volt arra, hogy a nézőkben a romákról alkotott képet negatív irányba befolyásolja. A csoportközi kategorizálás a kisebbségekkel szembeni előítéletesség egyik alapvető feltétele. A feltételezett gyanúsítottak roma voltának hangsúlyozása tükrözte azt a nemzetközileg is ismert és problematikusnak tartott gyakorlatot, amely szerint a bűnügyi tudósításokban előtérbe kerül az etnicitás, míg más elkövetők esetében az etnikai hovatartozás – mint lényegtelen részlet – észrevétlen marad. A kifogásolt műsorszámban mindez a többségi és kisebbségi szereplők közötti kapcsolatok konfliktusorientált tálalásával párosult, valamint a kisebbség negatív sztereotip szerepben való bemutatásával járt együtt, amely a nézői recepció szempontjából egyértelműen az előítéletes gondolkodást erősíti. Mindezt súlyosbította a konfliktusban érintett „oldalak” csoportkülönbségeinek hangsúlyozása, amely a műsorszám mindkét részében erőteljes volt (első rész: védtelen emberek vs. élősködő horda, tolvaj népség; második rész: dolgos, tisztességes ember vs. lusta, élősködő, agresszív patkányok).

A műsorszám második részében Wass Albert: *A patkányok honfoglalása* (alcíme: *Tanulságos mese fiatal magyaroknak*) című publicisztikai írásának színpadi feldolgozása következett. A bejátszott történet szerint egy dolgos és becsületes ember házába patkányok költöznek be, akik ellopják a szorgalmasan összegyűjtött élelmet, élősködnek a jószívű gazdán, elhíznak, elszaporodnak, majd amikor a jogos tulajdonos védekezni próbál, fellázadnak és elűzik. Miután dolgozni nem tudnak, vagy nem akarnak, az élelem elfogy, a ház lepusztul, végül a patkányok odébbállnak. Az ember újra beköltözik, és szorgalmas munkával újra felvirágoztatja otthonát. Azonban néhány patkány elrejtőzve ott marad a házban, és amikor az ember észreveszi, hogy újra szaporodni kezdenek, elgondolkodik, mit tegyen velük. A jegyzet a következő felszólítással zárult: „*Ti is gondolkodjatok, s aszerint cselekedjete!*”.

Bár a bejátszott publicisztikában használt patkány-metaphora eredeti kontextusában egyértelműen a zsidó népre vonatkozott, a közvetlenül előtte felolvasott és a cigánybűnözés narratívát felállító jegyzet, valamint a műsorvezetői intenció („*a publicisztika 1944-ben íródott, tehát minden egyezés a leírtak és a*

jelen történései között a véletlen műve”) világossá teszi, hogy jelen esetben a romákra vonatkozó, a publicisztika köntösébe bújtatott degradáló vélemény kinyilvánításáról van szó. Ezt erősíti a jegyzet és a publicisztika egyik leglényegesebb elemének, nevezetesen az emberi lények dehumanizációjának azonossága.

A műsorszám mindkét részének fontos eleme volt a nézők érzelmi hangolása, melynek tekintetében nem elhanyagolható szempont, hogy a műsorszám közzétételének időpontja karácsony előestéjére esett, illetve a műsorszám a karácsonyváró összeállítás részét képezte. A bűncselekményekről szóló beszámolók a bűnesetek brutális voltának ismételtetésével, erős hangulati elemek bevonásával, valamint a többségi társadalom kiszolgáltatottságának dramatikus hangsúlyozásával emelték a nézők izgalmi szintjét, ezzel erősítve az információk rutinszerű, gondolkodást nélkülöző, automatikus értelmezését, illetve gátolva az elhangzottak tényszerű feldolgozását. Az elkövetők cigányként való azonosításán túl, a jegyzetben visszatérő elem volt a romák alacsonyabb rendűségének jelölésére alkalmazott radikális technika: „a cigányok” dehumanizációja. A jelölésre a szöveg a legalpáríbb hangvételi kifejezéseket (*„embernek nem nevezhető genetikai hulladékok, nem emberek, véglények, élősködők*”) használta, amellyel gyakorlatilag az emberiségből rekesztette ki a cigányságot. (Ugyanezt szolgálta az aktualizált és a műsor kontextusából adódóan „a cigányokra” vonatkoztatott Wass Albert-publicisztikában használt patkány-szimbólum.) Ezekből a romákat leíró, rutinszerűen alkalmazott cigányellenes metaforákból logikusan az következethető ki, hogy a dehumanizált „cigány” mint élősködő véglény, nem ember, tehát az emberi lényeket megillető elbánást nem érdemli meg.

II. Az emberi méltóság megsértésének tilalma

Az **Mttv. 216. §** (3) bekezdése értelmében az **Mttv.** hatálybalépése előtt elkövetett jogsértésekre a jogsértés elkövetésekor hatályos anyagi jogi rendelkezések alkalmazandók. Tekintettel a kifogásolt műsorszám közzétételének időpontjára (2010. december 23.), a Médiaszolgáltató jogsértését az **Rttv.** vonatkozó rendelkezései alapján kell megítélni.

Az emberi méltóságot sértő nyilvános kijelentésekkel kapcsolatban az Alkotmány **54. §** (1) bekezdése az irányadó, amely szerint: *„A Magyar Köztársaságban minden embernek veleszületett joga van az élethez és az emberi méltósághoz, amelyektől senkit nem lehet önkényesen megfosztani.”*

Az **Rttv. 3. §** (2) bekezdése értelmében: *„A műsorszolgáltató köteles tiszteletben tartani a Magyar Köztársaság alkotmányos rendjét, tevékenysége nem sértheti az emberi jogokat, és nem lehet alkalmas a személyek, nemek, népek, nemzetek, a nemzeti, etnikai, nyelvi és más kisebbségek, továbbá valamely egyház vagy vallási csoport elleni gyűlölet keltésére.”*

Az Alkotmánybíróság 23/1990. (X. 31.) számú AB határozata szerint az emberi méltóság, mint emberi alapjog tartalma a következő: *„Az emberi méltóság, mint a személyiség integritása az emberi léttel együtt az emberi lényegét jelenti. A méltóság ember voltunknak és értékünknek felel meg, és feltétlen tiszteletet parancsoló volta, emberi lényünk rangja. Az emberi jogok katalógusában, és a modern alkotmányokban az emberi élet, és méltóság ezért első sorban nem is mint alapjogok, hanem mint a jogok forrásai, mint jogon kívüli értékek szerepelnek, amelyek sérthetetlenek.”*

Az Alkotmánybíróság 64/1991. (XII. 17.) számú AB határozata szerint: *„Az emberi méltósághoz való jog azt jelenti, hogy van az egyén autonómiájának, önrendelkezésének egy olyan mindenki más rendelkezése alól kivont magja, amelynél fogva az ember alany marad, és nem válik eszközzé vagy tárggyá. A méltósághoz való jognak ez a felfogása különbözteti meg az embert a jogi személyektől, amelyek teljesen szabályozás alá vonhatók, nincs »érinthetetlen« lényegük. A méltóság az emberi léttel eleve együtt járó minőség, amely oszthatatlan és korlátozhatatlan, s ezért minden emberre nézve egyenlő.”*

Az Alkotmánybíróság a véleménynyilvánítási szabadság „alaphatáratának” tekinthető 30/1992. (V. 26.) számú határozatában leszögezte: *„Az egyéni véleménynyilvánítási szabadság szubjektív joga mellett tehát az Alkotmány 61. §-ából következik a demokratikus közvélemény kialakulása feltételeinek és működése fenntartásának biztosítására irányuló állami kötelezettség. A szabad véleménynyilvánításhoz való jog objektív, intézményes oldala nemcsak a sajtószabadságra, oktatási szabadságra stb. vonatkozik, hanem az intézményrendszernek arra az oldalára is, amely a véleménynyilvánítási szabadságot általánosságban a többi védett érték közé illeszti. Ezért a véleménynyilvánítási szabadság alkotmányos határait úgy kell meghatározni, hogy azok a véleményt nyilvánító személy alanyi joga mellett a közvélemény kialakulásának, illetve szabad alakításának a demokrácia szempontjából nélkülözhetetlen érdekét is figyelembe vegyék.”*

Az alapjog értelmezésében tehát éppúgy megjelenik az egyéni jogosultság, mint a közösség – a közvita nyíltságán és a közvélemény szabad alakításán keresztül megnyilvánuló – érdeke, és ez a kettős megalapozás érvényben maradt a későbbi határozatokban is. Az Alkotmánybíróság a véleménynyilvánítás szabadságát – az emberi méltósághoz hasonlóan – „anyajogként” határozta meg, amelyből a többi „kommunikációs alapjog” ered: a sajtószabadság, az információszabadság, a művészi szabadság, a tudomány szabadság, a lelkiismereti és vallásszabadság, valamint a gyülekezési jog [30/1992. (V. 26.) AB határozat]. A testület értelmezésében az anyajog „ereje” sugárzik át a belőle fakadó speciális jogokra [21/1996. (V. 17.) AB határozat].

A sajtószabadság azért védett érték, mert egy demokratikus társadalom szabad sajtó nélkül nem létezhet; a közösség vitáit csak a sajtón keresztül, a sajtó közvetítésével lehet lefolytatni. Csak első látásra paradoxon, hogy éppen ezen érdek indokolja a sajtószabadság korlátozását is, hiszen a nyílt vita érdekében a sajtó bizonyos jogszabályi kötelezettségek alanya lehet. A sajtószabadság, mint alkotmányos alapjog érvényesülésének egyik korlátját jelenti, hogy a médiatartalom-szolgáltatóknak tevékenységük során tiszteletben kell tartaniuk az emberi méltóságot és az emberi jogokat. A Médiatanács a közérdek védelmében fellépve alkalmazhatja a vélemény- és sajtószabadság korlátjaként megjelenő, a médiatartalmakat érintő törvényi szabályokat.

Az emberi jogok védelme a negatív kötelezettségek egyike (tehát tartózkodásra, azaz a jogsértés elkerülésére kötelez), amely a demokratikus nyilvánosság megfelelő működését védi. A sajtószabadság korlátjaként megjelenő szabályok legfőbb indoka ugyanis televíziós Médiaszolgáltató esetében a néző (a közönség) érdekeinek – neki, mint a társadalom tagjának „járó” – védelme. A Médiatanácsnak nem az egyes jogalanyokat ért jogsérelemről, hanem arról szükséges az eljárása során határozni, hogy a Médiaszolgáltató az emberi jogok (jelen esetben az emberi méltóság) tiszteletben tartásával működik-e, és az egyes műsorainak témája, jellege, nézőpontja nem sérti-e az emberi jogokban (az emberi méltóságban) megjelenő alapvető értéket [ld. 46/2007. (VI. 27.) AB határozat, ABK 2007. június 574, 581.]. A sajtószabadság korlátozásának nem lehet indoka a szélsőséges vélemények elutasítása, hanem kizárólag más, a sajtószabadsággal szembeni védelemre érdemes érték (az egyenlő emberi méltóság) megóvásának szándéka.

Az emberi méltóság közérdekből történő védelmének létezik korábbi médiahatósági gyakorlata. Az ORTT több esetben is megállapította az emberi méltóság megsértését akkor, amikor például valaki szerződésben **lemondott** bírósági igényérvényesítési jogáról (így a konkrét helyzetben nem rendelkezett igényérvényesítési joggal), a **kiskorúak sérelme esetében** (ahol az autonóm igényérvényesítés eleve korlátozott), illetve a **kiszolgáltatót helyzetben** lévők emberi méltóságának megsértése esetén (ahol ésszerűen szintén nem merül fel az önrendelkezési jog gyakorlásának érdemi lehetősége).

A közérdek védelme érdekében történő fellépésnek tekinthetőek azon esetek, amelyek során egyes médiaszolgáltatók kiszolgáltatót, magatehetetlen helyzetben mutatnak be személyeket. A kiskorúak védelme, személyiségük zavartalan kiteljesedése közös társadalmi cél és érdek, éppen ezért indokolt esetükben közérdekű jogérvényesítéssel élni. Az emberi méltóság közérdekű védelme azt a lehetőséget is magában foglalja, hogy a fentiekén túl a Médiatanács fellépjen mindazon esetekben, amelyekben az

emberi méltóság alapvető értéke **olyan mértékben sérül**, hogy az már eléri a közérdekű igényérvényesítés „küszöbét”, például ha egy műsorszám azt sugallja, hogy az emberi személyiségnek nincsen érinthetetlen tartománya, az emberi méltóság anyagi érdekből nyilvánossá, bárki számára hozzáférhetővé tehető, vagy a nézők érzelmi hangolása, az erős hangulati elemek bevonása olyan mértékű, hogy gátolják a közölt információk közönség részéről történő tényszerű feldolgozását.

A Médiatanács az emberi méltóság megsértése tárgyában folytatott eljárásai során a felsorolt szempontrendszer az egyedi ügy sajátosságaihoz igazítva minden esetben mérlegelés tárgyává teszi.

A jelen ügy kapcsán a műsorszám készítői egyértelműen figyelmen kívül hagyták, hogy születésénél fogva minden embert megillet a tisztelet és elismerés, azaz az emberi méltóság, mint az Alkotmányban biztosított alapvető emberi jog, amely oszthatatlan, korlátozhatatlan és mindenkre nézve egyenlő, az emberi méltóság alapvető értéke **olyan mértékben sérült**, hogy az elérte a közérdekű igényérvényesítés „küszöbét”. Az egyenlő emberi méltóság értékének tagadása megvalósítja az **Rttv. 3. § (2)** bekezdés által védett emberi jogok sérelmét.

III. A gyűlöletkeltés tilalma egyes társadalmi csoportokkal szemben

A műsorszámokban szereplő gyűlölködő kifejezések, a gyűlöletbeszéd körébe tartozó megnyilvánulások az emberek egyenlőségének demokratikus szabályát támadják, az egyenlő emberi méltóság jogát tagadják, származási alapon tesznek különbséget az emberek értéke, méltósága között, egyes társadalmi csoportokat másodrendűnek ítélve a többihez képest. A minden embert megillető egyenlőség alapján azon nézetek kinyilvánítását, amelyek az egyenlő méltóság ellenében kívánnak hatni, korlátozni lehet és szükséges. A gyűlölködő kifejezésekkel tarkított, valamely jelentős társadalmi kérdéstről szóló műsorszám, vita eltorzul, ha megengedett az egyenlő méltóságot tagadó nézetek hangoztatása. Ezek a kifejezések nem tekinthetők „véleménynek”, miután pusztán a sérelem okozását célozzák.

Szükségszerű, hogy a jogrendszer kijelölje a demokratikus társadalmi rend egynemely alapvető szabályait; az egyenlőség alapvető elve pedig feltétlenül ezek közé tartozik. Ugyanakkor a demokratikus vitába sok olyan álláspont is belefér, ami a többség számára elfogadhatatlan; senki nem tilthatja meg például azt, hogy magának a demokráciának a létjogosultságát kétségbe vonja valaki. A demokráciába belefér akár a demokrácia tagadása is, de nem fér bele a demokrácia mögött álló alapvető elvek, értékek (mint pl. az emberi jogok) elutasítása, legalábbis egy bizonyos – a jogszabályok által, kellő garanciák mellett meghatározott – mértéken túl.

A demokratikus nyilvánosság által megkövetelt vélemény- és sajtószabadság kiterjed a sértő, akár szélsőséges álláspontok közzétételének lehetőségére is. Ízlés vagy egyéni sérelemérzet alapján alapjog korlátozására nincs lehetőség. A szélsőséges vagy sértő véleményekkel szembeni tolerancia mind az azt tanúsító egyén személyiségének fejlődésében, mind a demokratikus vita hatékonyabbá tételében segídezhet. A 30/1992. (V. 26.) AB határozat szerint a demokrácia nem képes a társadalomra felülről ráerőszakolva működni, rendszerét nem lehet paternalista eszközökkel irányítani, megerősödéséhez jogi eszközök igénybevétele nélküli öntisztulás szükséges. A sajtószabadság korlátozásának nem lehet indoka a szélsőséges vélemények elutasítása, a hatósági határozatban tükröződő értékítélet, hanem csak más, a sajtószabadsággal szembeni védelemre is érdemes érték megóvásának szándéka vezethet jogsértés megállapítására.

A médiaszabályozás azért telepít kötelezettségeket a médiapiac szereplőire nézve, mert ezáltal kívánja védeni a médián keresztül lefolytatott „köztanácskozásokat”, közösségi vitákat; a szabályozás logikája alapján érdemi vitára alkalmas, mások jogait és szabadságát tiszteletben tartó közösségi fórum csak bizonyos minimum-szabályok betartása révén válhat a médiából. Az általános véleményszabadságnak is vannak olyan korlátai, amelyek a nyílt közösségi vitát, egyben mások jogait védik, de a médiapiacon, mivel az ott közzétett tartalmak a véleményszabadság – nem médiabeli – gyakorlása által

nyilvánosságra kerülő tartalmaktól *minőségükben eltérnek*, eltérő, olykor – mint a gyűlöletbeszéd esetében is – szigorúbb, másszor enyhébb szabályok érvényesülnek.

Az **Rttv. 3. § (2)** bekezdésében foglalt rendelkezés az Alkotmánybíróság gyakorlatában az Alkotmány **61. § (1)-(2)** bekezdéseiben foglalt véleménynyilvánítási és sajtószabadság, mint alapvető jogok alkotmányos korlátozását valósítja meg, amelynek célja és indoka a gyűlölet felkeltésére alkalmas nézetek, vélemények, a gyalázkodás médiában történő megjelenésének megakadályozása a társadalmilag káros hatás elkerülése érdekében [ld. 30/1992. (V. 26.) számú AB határozat, 1006/B/2001. AB határozat].

Az előbbi AB határozat indokolása kimondja: *„A gyűlöletkeltés a különbözőséghez való jog, a kisebbségek védelmének a tagadása, a konfliktusok erőszakos megoldásának az érzelmi előkészítése. Visszaélés a véleménynyilvánítás szabadságával, az emberek meghatározott csoportjának, egy kollektivitásnak olyan intoleráns minősítése, amely nem a demokrácia, hanem a diktatúra jellemzője.”*

Az Alkotmánybíróság 2007-es döntésével jóváhagyta azt, hogy a médiaszabályozásban az általános büntetőjoghoz képest jóval alacsonyabbra kerüljön a gyűlöletbeszéd korlátozhatóságának mércéje. Az 1006/B/2001. AB határozat szerint: *„A gyűlöletkeltés legszélsőségesebb, már ténylegesen bekövetkezett kártékony hatását bizonyító történelmi és jelenkori tapasztalatok mellett figyelembe kell venni azokat a mindennapi veszélyeket is, amelyek a gyűlölet felkeltésére alkalmas nézetek, eszmék korlátok nélküli kinyilvánításával járnak. E megnyilvánulások akadályozzák, hogy az emberek bizonyos közösségei harmonikus kapcsolatban éljenek más csoportokkal. Ez, növelve egy adott, kisebb vagy nagyobb közösségen belüli érzelmi, szociális feszültségeket, szétszakítja a társadalmat, erősíti a szélsőségeket, az előítéletességet és az intoleranciát. Mindez csökkenti a plurális értékrendet, a különbözőséghez való jogot elismerő, toleráns, multikulturális, az emberek egyenlő méltóságának elismerésén alapuló, a diszkriminációt értékként el nem ismerő társadalom kialakulásának esélyét. A véleménynyilvánítás és sajtószabadság körében az emberek meghatározott csoportjai elleni gyűlöletkeltés alkotmányos védelemben részesítése feloldhatatlan ellentmondásban lenne az Alkotmányban kifejezésre jutó politikai berendezkedéssel és értékrenddel, a demokratikus jogállamiságra, az emberek egyenlőségére, egyenlő méltóságára, valamint a diszkrimináció tilalmára, a lelkiismereti és vallásszabadságra, a nemzeti, etnikai kisebbségek védelmére, elismerésére vonatkozó alkotmányos tételekkel.”*

Nincs akadálya tehát annak, hogy a valamely társadalmi csoporttal szemben gyűlöletet keltő médiabeli tartalmakat a Médiatanács jogsértőnek minősítse és szankcionálja.

IV. A Médiaszolgáltató nyilatkozata

A Médiaszolgáltató nyilatkozatában előadta, hogy Arló lakosságának fele roma származású, a faluban sok a lopás, betörés, és az idősek, védtelenek sérelmére elkövetett szabálysértés, bűncselekmény. A szóban forgó, elkeseredett hangvételű jegyzet előzményeként több, a településen és környékén elkövetett bűncselekményt hozott példaként a Médiaszolgáltató, amelyek közül egyet a stúdióvezető édesanyja sérelmére követte el. Ezekre tekintettel a stúdióvezető – a főszerkesztővel közösen – úgy döntött, fel kell emelnie szavát a védtelen emberek mellett, az elharapódzó bűnözés ellen. A Médiaszolgáltató szerint az említett személyek szándéka kizárólag erre irányult, az emberi jogok megsértésére, gyűlöletkeltésre azonban nem.

A Médiaszolgáltató megjegyezte, hogy a hatóság által kifogásolt jegyzet közzétételét követően pozitív visszajelzéseket kapott, magyar és roma részről egyaránt, kivéve a jelen ügy alapját képező bejelentés kezdeményezőjét.

A nyilatkozat mellékleteként megküldte a települési cigány kisebbségi önkormányzat elnökhelyettesének az ügygel kapcsolatos levelét, amelyben a levél szerzője kifejtette, hogy a médiahatósághoz intézett

bejelentésre és a rendőrségi feljelentésre a kisebbségi önkormányzat tagjainak megkérdezése nélkül, az elnök részéről önhatalmúlag került sor. Az elnökhelyettes a feljelentéssel kapcsolatban arról adott tájékoztatást, hogy a megyei rendőr-főkapitányság bűncselekmény hiányában megszüntette a nyomozást. A bejelentő személyét illetően az elnökhelyettes megjegyezte, hogy a Bejelentő időközben lemondott tisztségéről, abbahagyta a politizálást, ellene több ügyben jelenleg is több bírósági eljárás van folyamatban.

Az ügy érdemével kapcsolatban az elnökhelyettes előadta, hogy álláspontja szerint a szóban forgó műsorszám nem bírt félelemkeltő, sértő tartalommal.

A Médiatanács a nyilatkozattal összefüggésben arra a megállapításra jutott, hogy a Bejelentő személye irreleváns a szóban forgó médiatartalom médiajogi megítélése szempontjából, hiszen a hatósági eljárás hivatalból indult, s így az **Mttv.** értelmében semmilyen formában nem kötődik a Bejelentő személyéhez, tisztségéhez. A Médiatanács megállapítása szerint ugyancsak nincs szerepe a büntetőjogi feljelentés sorsának, ld. az 1006/B/2001. AB határozatot:

„A Médiatörvény ... lehetőséget ad arra, hogy a társadalmilag káros tartalmakat közvetítő műsorszolgáltatók ellen – esetleg erre irányuló egyéni panasz hiányában is – a médiahatóság fellépjen. A büntetőjog pedig a megengedett és a tiltott magatartások körét másképpen határozza meg mint a Médiatörvény ...” Erre figyelemmel médiajogi jogsértés akkor is megállapítható, ha az adott tényállás egyébként nem minősül bűncselekménynek.

A Médiatanács a Médiaszolgáltató által előadottak tekintetében egyúttal megjegyzi, hogy a médiajogi megítélés tárgyát kizárólag a közönség számára hozzáférhetővé tett, sugárzott médiatartalom képezheti, így az előzményként felsorolt bűncselekmények nem jelentenek kimentést, hiszen egyrészt jórésztük nem került említésre a műsorszámokban, másrészt a megemlített bűncselekményekkel összefüggésben sem hangzott el a műsorszámokban olyan tény, bizonyíték vagy információ, amely egyértelművé tette volna, hogy az elkövetők roma származásúak, és ha ez igaz is lenne, akkor sem adna alapot olyan általánosító, illetve az emberi méltóságot sértő kitételekre, amelyek a műsorszámokban elhangzottak. Ez az érzelmekre ható, a tényeket egymással összemosó és általánosító tartalom elegendő a jogsértés megállapításához, függetlenül attól, hogy a Médiaszolgáltató szándéka mire irányult, illetve milyen hatást gyakorolt a műsorszám nézőire, hiszen az irreleváns az **Rttv. 3. § (2)** bekezdésében foglalt rendelkezés szövegezése következtében, a jogsértés megvalósulásához elegendő az alkalmasság.

V. Összegzés

A műsorszám tartalmának vizsgálatát követően a Médiatanács megállapította, hogy a Médiaszolgáltató annak közzétételével megsértette az **Rttv. 3. § (2)** bekezdésében foglalt rendelkezéseket.

A kifogásolt műsorszám közzétételével súlyosan sérült az emberi jogok „anyajogának”, az emberi méltóságnak az alapvető értéke, a Médiaszolgáltató a feltételezett bűnelkövetők és áttételesen „a cigányok” emberi mivoltának megkérdőjelezésével megsértette az emberi méltósághoz való alkotmányos alapjogot, mely indokolja a jogsértés miatti közérdekű igényérvényesítést.

A vizsgált műsorszám egyben alkalmas volt a roma kisebbség elleni gyűlöletkeltésre, mivel olyan kommunikációs helyzetet teremtett, amelyben a feltételezett elkövetőkön keresztül bemutatott roma kisebbség bűnözésre hajlamos, kriminalizálódott, a társadalmi együttélés normáit elvető, a Magyar Köztársaság törvényeit rutinszerűen sértő csoportként jelent meg, s ez a többségi társadalomban a cigányokkal szemben fennálló negatív sztereotípiák megerősítésére, s ezáltal gyűlölet keltésére tette alkalmassá a médiatartalmat.

A hatósági eljárás megindítása során felmerült az **Rttv. 3. § (3)** bekezdésében foglalt rendelkezés sérelmének lehetősége is, amellyel kapcsolatban a Médiatanács az alábbiakat állapította meg.

Az **Rttv. 3. § (3)** bekezdésében foglalt rendelkezés értelmében: „*A műsorszolgáltatás nem irányulhat semmilyen kisebbség, sem bármely többség nyílt vagy burkolt megsértésére, kirekesztésére, annak faji szempontokon alapuló bemutatására, elítélésére.*”

Az **Rttv. 3. § (2)** bekezdésében rögzített alapjogsértések megállapítása jelen egyedi ügyben, a vizsgált médiatartalom tekintetében szükségtelenné tette a **3. § (3)** bekezdésében foglalt rendelkezés megsértésének külön történő megállapítását, rögzítését, mivel a **3. § (2)** bekezdésének megsértése magában foglalja a **3. § (3)** bekezdésben felsorolt elkövetési magatartások megvalósulását is: a gyűlöletkeltés egyben kirekesztést is megvalósított. A műsorszám ugyanis az érintett kisebbséget, általánosító módon annak valamennyi tagját másodrendűként mutatta be, amely személyek természetüknél fogva alkalmatlanok a békés társadalmi együttélésre.

A fentiekre tekintettel a Médiatanács az **Mttv. 182. § c)** pontja szerinti hatáskörében a rendelkező részben foglaltak szerint határozott, és a jogsértés miatt az **Rttv. 135. § (1)** bekezdés második fordulata alapján, arra figyelemmel, hogy a jogosulatlanul elért bevétel nem állapítható meg, 25.000,- Ft összegű bírság megfizetésére kötelezte a Médiaszolgáltatót, mely a kiszabható bírságösszeg maximumának 2,5 %-a.

A joghátrány fajtájának és mértékének megállapítása során a Médiatanács elsősorban a jogsértés jelentős súlyát vette figyelembe, azonban enyhítő körülményként tekintett arra a tényre, hogy a rendelkezésre álló adatok tanúsága szerint e rendelkezés megsértése jelen határozat meghozataláig még nem került megállapításra a Médiaszolgáltatóval szemben.

A jogsértést a Médiatanács amiatt értékelte jelentős súlyúnak, mert a műsorszám az egyenlő emberi méltóság közvetlen megsértésére, a roma etnikai kisebbség elleni gyűlölet keltésére alkalmas volt, időnként durva verbalitással (pl. embernek nem nevezhető genetikai hulladékok, nemzet sorcsapása, élőködő, mihaszna, dologtalan, tolvaj népség, élőködő horda, véglények stb.) megfogalmazott tartalmat hordozva.

A joghátrány megállapítása a fenti indokok, és az alábbi jogszabályhelyek alapján történt:

A 2011. január 1-jétől hatályos **Mttv. 216. § (1)** bekezdése szerint a törvény hatálya alá tartozó, a Médiatanács előtt folyamatban lévő eljárásokban az **Mttv.** szabályait kell alkalmazni, ugyanakkor a törvény hatályba lépése előtt elkövetett jogsértésekre a jogsértés elkövetésekor hatályos anyagi jogi rendelkezések alkalmazandók az **Mttv. 216. § (3)** bekezdése alapján.

A fentiek figyelembevételével a Médiatanács a törvényt sértés és a joghátrány megállapítása során az **Rttv.** szabályait alkalmazta, és az **Rttv. 3. § (2)** bekezdésének megsértése miatt az **Rttv. 112. § (1)** bekezdés e) pontja alapján az **Rttv. 135. § (1)** bekezdés második fordulata szerinti bírságot szabta ki a Médiaszolgáltatóval szemben.

A jogorvoslatról szóló tájékoztatás a **Ket. 72. §** (1) bekezdés da) pontján, az **Mttv. 163. §** (1) és (3) bekezdésén, valamint a **164. §**-on, a tárgyalás tartására vonatkozó kérelemről szóló tájékoztatás a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (**Pp.**) **338. §** (2) bekezdésén alapul.

Az eljárás során a **Ket. 153. §** (2) bekezdésében foglalt rendelkezés szerinti eljárási költség nem merült fel.

Budapest, 2011. június 22.

A Médiatanács
nevében

Dr. Kollarik Tamás
ülést vezető soros elnök

Dr. Auer János
hitelesítő tag

Kapják:
Személyes adat